

פרשת חיי שרה תשע"ח

רבקה אמו

בראשית פרק כב פסוק כג

ובתואל ילד את רבקה שְׁמֵנָה אֵלֶּה יִלְדָה מִלְכָּה לְנָחֹר אָחִי אַבְרָהָם :

רמב"ן

(כג) **ובתואל ילד את רבקה** - לא הזכיר הכתוב לבן, ואם הוא גדול מרבקה, כי לא בא להזכיר רק השמונה שילדה מלכה לנחור, אבל הזכיר רבקה כי להודיע יחוסה באה הפרשה. וטעם **אבי ארם** - לא הזכיר ארם רק להודיע ולהכיר קמואל, כי ארם היה נכבד מאביו. ואולי קמואל אחר היה בדורם וזה אבי ארם :

רש"י

(כג) **ובתואל ילד את רבקה** - כל היחוסין הללו לא נכתבו אלא בשביל פסוק זה :

בראשית פרק כד

(טו) ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יצאת אשר ילדה לבתואל בן מלכה אשת נחור אחי אברהם וכדה על שכמה :
 (טז) והנער טבת מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה ותירד העינה ותמלא כדה ותעל : (יז) ויִרְצֶה הַעֲבָד לַקְרָאתָהּ וַיֹּאמֶר הַגְּמִיאִנִי נָא מַעַט מִיָּמִים מִכַּפְדֶּךָ : (יח) ותאמר שְׁתֵּה אֲדֹנָי וּתְמַהַר וּתְרִד כְּדָה עַל יְדֵה וּתְשַׁקֶּהוּ : (יט) ותכל להשקתו ותאמר גם לגמליך אֲשָׁאָב עַד אִם כָּלוּ לְשִׁתֹּת : (כ) ותמהר ותער כדה אל השקת ותָּרַץ עוֹד אֶל הַבָּאָר לְשָׂאֵב וּתְשַׁאֵב לְכָל גְּמָלָיו : (כא) והאיש משתאה לה מחריש לדעת ההצליח יקנך דרכו אם לא : (כב) ויהי כַּאֲשֶׁר כָּלוּ הַגְּמָלִים לְשִׁתֹּת וַיִּקַּח הָאִישׁ נֹזֶם זָהָב בְּקַע מְשֻׁקָלוֹ וַיִּשְׁנֵי צְמִידִים עַל יְדֵיהָ עֲשָׂרָה זָהָב מְשֻׁקָלָם : (כג) וַיֹּאמֶר בֵּת מִי אַתְּ הַגִּידִי נָא לִי הֵיטֵב בֵּית אַבְיָד מְקוֹם לָנוּ לָלֶיךָ : (כד) ותאמר אליו בת בתואל אנכי בן מלכה אשר ילדה לנחור : (כה) ותאמר אליו גם תבן גם מספוא רב עמנו גם מקום ללון : (כו) ויקד האיש וישתחו ליקנך : (כז) וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְקִנְךָ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֲשֶׁר לֹא עָזַב חֲסִדוֹ וְאַמְתּוֹ מֵעַם אֲדֹנָי אֲנֹכִי בְּדַרְדָּרָךְ נַחֲנִי יְקִנְךָ בֵּית אָחִי אֲדֹנָי : (כח) ותָּרַץ הַנֶּעֱרָר וַתֵּגַד לְבֵית אִמָּהּ כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה : ...
 (נו) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֵל תֵּאֲחָרוּ אֲתִי וַיְקַנְךָ הַצְּלִיחַ דְּרָכֶי שְׁלַחוּנִי וְאַלְכֶה לְאֲדֹנָי : (נז) וַיֹּאמְרוּ נִקְרָא לְנֶעֱרָר וְנִשְׁאַלָה אֶת פִּיהָ : (נח) וַיִּקְרָאוּ לְרַבְּקָה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הַתְּלַכִּי עִם הָאִישׁ הַזֶּה וּתֹאמְרִי אֵלָיו : (נט) וַיִּשְׁלַחוּ אֶת רַבְּקָה אֲחֹתָם וְאֶת מִנְקֵתָהּ וְאֶת עֲבַד אַבְרָהָם וְאֶת אֲנָשָׁיו : (ס) וַיִּבְרְכוּ אֶת רַבְּקָה וַיֹּאמְרוּ לָהּ אַחֲתֵנוּ אֵת הַיֵּי לְאַלְפֵי רַבְּבָה וַיִּירֶשׁ זֶרְעֶךָ אֶת שְׁעַר שְׁנָאִיו : (סא) וַתֵּקֶם רַבְּקָה וְנִעְרָתֶיהָ וַתִּרְפַּבְּנָה עַל הַגְּמָלִים וַתִּלְכְּנָה אַחֲרֵי הָאִישׁ וַיִּקַּח הַעֲבָד אֶת רַבְּקָה וַיִּלְדָּךְ : (סב) וַיִּצְחַק בָּא מִבּוֹא בָּאָר לַחֵי רְאִי וְהוּא יוֹשֵׁב בְּאָרְץ הַנְּגֹב : (סג) וַיֵּצֵא יֶצְחָק לְשׁוֹחַ בִּשְׂדֵה לְפָנוֹת עָרֵב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה גְמָלִים בָּאִים : (סד) וַתִּשָּׂא רַבְּקָה אֶת עֵינֶיהָ וַתִּרְאֵהוּ אֶת יֶצְחָק וַתִּפֹּל מֵעַל הַגְּמָל : (סה) וַתֹּאמֶר אֵל הַעֲבָד מִי הָאִישׁ הַזֶּה הַחֵלְךָ בִּשְׂדֵה לַקְרָאתָנוּ וַיֹּאמֶר הַעֲבָד הוּא אֲדֹנָי וַתִּקַּח הַצְּעִירָה וַתִּתְּכֶס : (סו) וַיִּסְפֹּר הַעֲבָד לְיֶצְחָק אֶת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר עָשָׂה : (סז) וַיִּבְאֶהָ יֶצְחָק הָאֵהָלָה שָׂרָה אִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת רַבְּקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיֵּאָהֲבָהּ וַיִּנְחָם יֶצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ :

רש"י

(כא) **משתאה** - לשון שאייה, כמו (ישעיה ו יא) שאו ערים, תשאה שממה : **משתאה** - משתומם ומתבהל על שראה דברו קרוב להצליח. אבל אינו יודע אם ממשפחת אברהם היא אם לאו. ואל תתמה בתי"ו של משתאה שאין לך תיבה שתחלת יסודה שי"ן ומדברת בלשון מתפעל שאין תי"ו מפרידה בין שתי אותיות של עיקר היסוד כגון משתאה מגזרת שאה, (ישעיה נט טו) משתולל מגזרת שולל, (שם נט טז) וישתומם מגזרת שממה, (מיכה ו טז) וישתמר חקות עמרי מגזרת וישמר, אף כאן משתאה מגזרת תשאה, וכשם שאתה מוצא לשון משומם באדם נבהל ונאלם ובעל מחשבות, כמו (איוב יח כ) על יומו נשמו אחרונים, (ירמיה ב יב) שומו שמים, (דניאל ד טז) אשתומם כשעה חדא, כך תפרש לשון שאייה באדם בהול ובעל מחשבות. ואונקלוס תרגם לשון שהייה וגברא שהי, שוהא ועומד במקום אחד לראות ההצליח ה' דרכו. ואין לתרגם שתי, שהרי אינו לשון שתי, שאין אלי"ף נופלת בלשון שתי : **משתאה לה** - משתומם עליה כמו (לעיל כ יג) אמרי לי אחי הוא, וכמו (לקמן כו ז) וישאלו אנשי המקום לאשתו : ... (ז) **ונשאלה את פיה** - מכאן שאין משיאין את האשה אלא מדעתה : (נח) **ותאמר אלך** - מעצמי, ואף אם אינכם רוצים : (ס) **את היי לאלפי רבבה** - את זרעך תקבלו אותה ברכה שנאמר לאברהם בהר המוריה (לעיל כב יז) הרבה ארבה את זרעך וגו'. יהי רצון שיהא אותו הזרע ממך ולא מאשה אחרת : (סב) **מבוא באר לחי ראי** - שהלך להביא הגר לאברהם אביו שישאנה : **יושב בארץ הנגב** - קרוב לאותו באר, שנאמר (לעיל כ א) ויסע משם אברהם ארצה הנגב וישב בין קדש ובין שור, ושם היה הבאר, שנאמר (שם טז יד) הנה בין קדש ובין ברד : (סג) **לשוה** - לשון תפלה, כמו (תהלים קב א) ישפוך שיחו : (סד) **ותרא את יצחק** - ראתה אותו הדור ותוהא מפניו : **ותפל** - השמיטה עצמה לארץ, כתרגומו ואתרכינת הטתה עצמה לארץ ולא הגיעה עד הקרקע, כמו (פסוק יד) הטי נא כדך, ארכיני, (ש"ב כב ז) ויט שמים, וארכין, לשון מוטה לארץ, ודומה לו (תהלים לו כד) כי יפול לא יוטל, כלומר אם יטה לארץ לא יגיע עד הקרקע : (סה) **ותתכס** - לשון ותתפעל, כמו ותקבר, ותשבר : (סו) **ויספר העבד** - גלה לו נסים שנעשו לו שקפצה לו הארץ ושנזדמנה לו רבקה בתפלתו : (סז) **האהלה שרה אמו** - ויביאה האהלה ונעשית דוגמת שרה אמו, כלומר והרי היא שרה אמו, שכל זמן ששרה קיימת היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת, וברכה מצויה בעיסה, וענן קשור על האהל, ומשמתה פסקו, וכשבאת רבקה חזרו : **אחרי אמו** - דרך ארץ כל זמן שאמו של אדם קיימת כרוך הוא אצלה, ומשמתה הוא מתנחם באשתו :

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
 Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.

רשב"ם לבראשית פרק כד

(כב) **ויקח האיש נזם זהב** - יש לומר שאחר ששאל לה בת מי את, נתן לה, כמו שכת' לפנינו בסיפור דבריו. אלא שלא להפסיק סדר דבריו ותשובת דבריה, לכן הקדים מעשה נתינתו שנתן לה: **בקע** - חצי שקל. כמו נטה [את] ידך על היס ובקעהו: ... (סב) **ויצחק בא מבוא** - כמו באכה סדומה. ויצחק באותו היום שבא העבד בא מבאכה של באר לחי ראי, שהרי יצחק יושב בארץ הנגב ששם באר לחי ראי כדכת' על העין בדרך שור, וכת' ויסע משם אברהם ארצה הנגב וישב בין קדש ובין שור. ולפי שבא משם ביום ההוא ולא היה יודע מה היו עושים פועלים שלו [ש]היו נוטעים גנות ופרדסים: **וילך יצחק לשוח בשדה** - כדכת' וכל שיח השדה. כלומר לטעת אילנות ולראות עניני פועליו. ואז בהיותו בשדה ראה גמלים באים והלך לקראתם לראות אם הם גמלי אביו שהולך העבד: (סד) **ותפול מעל הגמל** - לצניעות, לפי שהיתה רוכבת כמו איש משום ביעותא דגמלא כדמפורש בפסחים: (סה) **מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתנו** - (גמגום יש על פסוק זה. וכי היתה שואלת בכל האנשים שהיתה פוגעת? ועוד למה כתיב בשדה לקראתנו? ונראה שהמקרא קצר וחסורי מחסרי והכי ר"ל) מי האיש הלזה ההולך בשדה ופנה מדרכו לבא לקראתנו: **הלזה** - ציל ב"ל. מרחוק רגיל לומר כן. וכן בעל החלומות הלזה בא. אבל כשאדם בקרוב אומר המן הרע הזה. צייטש ב"ל:

רמב"ן לבראשית פרק כד

(כב) **ויקח האיש נזם זהב ושני צמידים על ידיה** - הכתוב הזה יחסר המעשה, שהיה צריך שיאמר "ויקח האיש נזם זהב ויתן על אפה ושני צמידים על ידיה". ולכך אני אומר כי פירושו ויקח האיש נזם זהב ושני צמידים שיהיו על ידיה ויאמר לה בת מי את. ואחרי שאמרה אליו "בת בתואל אנכי" שם הנזם על אפה והצמידים על ידיה, כאשר אמר להם, אבל חסר כאן הנתינה. וכן במקומות רבים: (סד) **ותרא את יצחק** - לשון רש"י, ראתה אותו הדור ונתביישה ממנו. ורבי אברהם פירש כי הפסוק האחרון מוקדם, כי "ותאמר אל העבד", וכבר אמרה אל העבד, ורבים בתורה כן על דעתו. ובאמת שימצאו מהם, אבל בכאן איננו נכון, שיצטרך לערב שתי המקראות, ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק ותאמר אל העבד מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתנו ויאמר העבד הוא אדוני ותפול מעל הגמל ותקח הצעיף ותתכס: ולדעתי, בראות רבקה איש הולך לקראתו בשדה שירט הדרך והלך בשדה לעומתם, ידעה כי הוא הוא בא לראותם ולקרוא לשלום או להכניסם אל ביתו ללון, עשתה כדרך מוסר הנשים לעמוד בהצנע: ותפול מעל הגמל - לשון רש"י, השמיטה עצמה לארץ, מתרגומו ואתרכינת, כמו הטי נא כדך (לעיל פסוק יד), ארכיני, ויט שמים וירד (תהלים יח ז), וארכין. ודומה לו כי יפול לא יוטל (שם לו כד), אם יטה לארץ לא יגיע לקרקע. ואין דעת אונקלוס שהשמיטה עצמה מן הגמל לארץ, שאם כן הנה היא נופלת מעל הגמל ממש, לא מוטה מעליו, וכן כל לשון "הרכנה" הטיה לצד אחד בלבד: אבל כוונתו כי מעל הגמל אשר היא רוכבת עליו הטת עצמה לצד אחד להסב פניה ממנו. וכמוהו לדעתי ויראה נעמן רץ אחריו ויפול מעל המרכבה לקראתו ויאמר השלום (מ"ב ה כא), שאין ענינו רק שהשפיל עצמו במרכבה לקראת הרץ אשר היה בארץ לשאול לו בשלום. וכן אמר (שם כו) כאשר הפך איש מעל מרכבתו לקראתך. או יהיה אצל אונקלוס "מעל הגמל" כמו "על הגמל", וכן מעל שמים חסדך (תהלים קח ה), וכזו המ"ם, לא יהיה משם עוד עול ימים וזקן (ישעיה סה כ), וכן המים אשר מעל השמים (תהלים קמח ד): ועל דרך הפשט הוא כמו והנה עם רב הולכים מדרך אחריו (ש"ב יג לד), וכן רבים:

שם משמאל לפרשת ח"י שרה [שנה תרע"ד]

והנה ללקט שושנה זו מבין החוחים האלה ולדחות ממנה את הכוחות הרעים שנתמרקה ביניהם הוא כעין טהרת המנוגע. וכמו שטהרת המצורע צריכה להיות ע"י כהן דוקא להמשיך לו מלובן העליון חסד גמטריא ע"ב כנ"ל, כן נמי למשוך את רבקה משם נצרך כוחו של אברהם איש החסד דכתיב ב"י (תהלים ק"י) נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם, ויד העבד כיד רבו, ע"כ ה"י בכח אליעזר למשוך את רבקה משם ע"י חסד אברהם. וע"כ בכל מעשה שה"י שייך להמשכת רבקה מביניהם נזכרה מלת העבד להורות שלא כח עצמו ה"י בזה, אף שהוא עצמו ה"י נמי אדם גדול יושב בישיבה כבש"ס יומא (כ"ח ב) וה"י ז"ו איקונין שלו דומה לאברהם, מ"מ כח עצמו לא הספיק לזה כלל אלא הכל כח אברהם. וזהו עבד משכיל שהיתה השכלתו שאין לו מצדו כח לכל אלה. וע"כ מובן שהמשלח ה"י צריך להיות דווקא אברהם ולא יצחק כמו טהרת המצורע ע"י כהן שביצחק לא מצינו שה"י כהן ואדרבא מדתו היתה גבורות היפוך מדת החסד. ובזה יש לפרש נמי רק את בני רק מיעוט הוא אבל יעקב בן בני סופו לחזור, כי יעקב אע"ה נמי ה"י כהן כבמדבר שאמר הקדוש ברוך הוא למיכאל עשית כ"ג שלי בעל מום: